

Atque nos!

George Coșbuc

Iarna, când e lungă noaptea, s-adun finii și cumetrii
Și-apoi povestesc de-a dragul, stând pe lavițele vetrei,
Despre crai cu stemă-n frunte, despre lei și paralei...
Oh, că mult îmi place mie să mă pun la sfat cu ei
Și s-ascult ale lor vorbe, s-admir faptă glorioasă,
Să-mi încurc în minte firul din povestea cea frumoasă,
Să văd ce destăinuiește frazul cel îndătinat:
Cică-a fost, ce-a fost odată, cică-a fost un împărat.
Oh, îmi place mult povestea, căci poporul se descrie
Singur el pe sine însuși în povești și-mi place mie
S-ascult pe popor, ca astfel să observ cum s-a descris;
Ascultându-l, fără voie, parcă mă cuprinde-un vis
Și-atunci eu mă pierd pe-ncetul pe-ale fantaziei maluri:
Văd cu ochii plăsmuirea vecinilor idealuri
Și a tuturor acelor tipuri vii, pe cari le-avem
Și pe-a căror frunte pus-am mitologic diadem;
Văd cu ochii tot aceea, ce-a creat în zeci de veacuri
Imaginațiunea noastră: văd înamorate lacuri,
Văd câmpii cu ierbi de aur, stele văd, cari povestesc,
Brazi cu gemet, văi cu lacrimi, flori, ce sub privire cresc,
Văd zăbrele și prin neguri văd crăieștile palate!
Apoi parcă tot înainte, prin regiuni necunoscute
Și prin lumi de-alegorie; pe cărări cu trandafiri
Văd și-ntâmpin tot ce-n mituri a născut închipuiri.
Văd pe Aeeton, vestitul, văd palatul său de glajă,
Recunosc pomul sub care Arghir a dormit ca strajă,
Pre când a venit Elena cu porumbii după ea.
Toți satirii din poveste trec pe dinaintea mea
Și-mi fac semn; văd pe-o câmpie trei draci, cu mâinii turbate,
Și pe-o măgură piezișă eu zăresc Neagra-Cetate.
Basmul fiului Medenei, prin sublimă-alegorie,
Tăinuiește adevăruri de vieți, căci basmul știe
Sub un ideal s-ascundă palide realități.
Și de câte ori văd basmul lui Arghir, de atâtea dăți
Troienesc însumi convingeri că poporul, care-mbracă
Într-o haină-așa de caldă gânduri reci, poate să facă
Mult, și poate să se nalțe pajură de pe pământ:
Omul află fericire nu numai-n negrul mormânt!

Văd pe Pipăruș-viteazul trecând muntele de aur,
Și-l văd cum se războiește c-un nedumerit balaur,
Monstru, care-aruncă flăcări dintr-un piept impancerat.
Văd pe-acest voinic cum cearcă trei copile de-mpărat

Și cercându-le în tot locul, zmei pe sub pământ alungă,
Lumea galbenă-o străbate din o dungă-n altă dungă:
Că-i fecior născut din babă și-ntr-un an crește ca-n trei,
El aruncă buzduganul ca și-un măr, ucide zmei
Și-apoi, urmărit în urmă de curaj și de norocuri,
El pe-o pajură călare părăsind aceste locuri,
Capătă pe cea mai mică fată de-mpărat soție...
Pipăruș-viteaz! Curajul întrupat în vitejie!
Tip eroic, suflet nobil și-n veci braț neostenit,
Tu porți flamură de-nvingeri! Susținut de-a tale-ncrederi,
Ești rubin mitologiei: cap încoronat cu ieder!
Văd apoi pe Împărat-Roșu și pe Verdele-mpărat,
Văd zăbrelile pe care cest din urmă le-a durat
Pentru fată-sa, căci fata la părinți fu numai una
Și era de tot frumoasă: p-a ei frunte juca luna
Și-i juca prin dezmierdare soarele pe tipul ei
Și-i jucau pe cei doi umeri doi d-argint luceferi!
Văd pe sfânta Luni în codru, păzind tainicele bercuri
Cu izvor de apă-vie; văd apoi pe sfânta Miercuri
Povestind cu șapte stele; adunând neguri și ploi
Și-mpărțind viscole-n lume, eu zăresc pe sfânta Joi.
Aci văd pe sfânta Vineri, lângă muntele de glajă
Culegând flori de boscoane, ierbi de farmec pentru vraja
Și-n povești cu Zodiacul ținând sfântul Soare-n loc;
Văd pe sfânta Marți cum râde și descântă de noroc
Și-alungând pe baba Dochie, dezvelește primăvara,
Și pe fete mai istețe le-nspăimântă cu Marți-seara.
Babe meștere, urmate de-un stol greu de vrăjituri,
Ele știu să profetească prin descântătoare guri
Și prin visuri întreite ani din soarta omenească
Dacă omul prin ruși drepte s-a legat ca să postească!

Văd apoi Câmpul-vieții cu mohor acoperit;
Văd poiana fericirii și, cu pasul liniștit,
Văd cum trece prin poiană o fantasmă, o copiliță,
Purtând flori de mac în mână, pe sân flori de tămâiță
Și-mplețiți în păr de aur purtând tainici trandafiri.
Ea-i comoară de frumsețe, simbol dulce de iubiri
Și-i un tip de poezie, farmec de-admirate sfântă:
Ea-i Ileana Cosânzeana, din cosiță-i floarea cântă!
Sub seninele-i surâsuri, ierni se schimbă-n primăveri;
P-a ei urmă azi reînvie crinul veștețit de ieri;
Și de drag, soarele-n cale stă pe loc și mi-o privește
Și când pleacă, beat el pleacă și trei zile buiguiește;
Și când ea-ngână vrun cântec, greu tresare prin fiori
Cerul înflorit cu stele, câmpul înstelat cu flori,
Ea-i născută-n faptul zilei și-n răstimp de lună-nouă
Și se culcă-n pat de aur și se scaldă-n râu de rouă

Și-i copilă descântată cu trei roze-n bobocei,
Pentru ca să-nnebunească lumile de dragul ei!

Văd apoi pe Făt-Frumosul trist cum măsură poiana.
Căci de mult iubește dânsul pe Ileana Cosânzeana
Și de dorul ei lăsat-a doi părinți și-apoi pribeag
Rătăcit-a zi și noapte peste țări, și de-al ei drag
El plângând încălecase pe Cal-Galben de sub soare,
Căci e năzdravan din fire acest cal, știe să zboare
Prin văzduh, până ce lasă stelele-ndărătul său!
Făt-Frumos și Cosânzeana! O, cu tot ce Dumnezeu
A lăsat frumos și nobil și fermecător în lume,
V-a înzestrat pe voi poporul, inimi blânde cu blând nume,
Și-a făcut din voi sub soare tip perfect de frumuseți!
În voi personificate stau ascunse două vieți
De-ncântare fără margini: vulturească fantazie
V-a creat și întreite facultăți de poezie.
Vi-a depus un tron de aur p-un pământ de-ntipuirii!

Văd apoi zâne maestre și văd alte năluciri:
Pe Zorilă și Murgilă, cari grăbesc să mi se culce
La cele trei urzitoare, lângă tău de lapte dulce;
Văd pe gingașa din Dafin: mă-ntâlnesc cu paraleii
Și văd falnica pădure, unde-n curți s-adună zmeii,
Făcând sfaturi, cum să fure vreo copilă de-mpărat;
Apoi văd pământu-n care munții-n capete se bat;
Apoi văd pe Cenușotcă, prinzând pureci la trăsură;
Și văd pe-a zmeilor mamă flăcări aruncând din gură;
Și văd Ceasul-rău de noapte, povestind cu-al său nepot
Și-apoi văd pe mult vestitul Statu-Palmă-Barbă-Cot;
Și-apoi văd pe Surgă-Murgă mâncând mazăre pe vatră
Și mai văd pe Strâmbă-Lemne sfătuind cu Sfarmă-Piatră!

Aici văd pajuri mărețe, sub a căror adăpost
Voinic-înflorit devine mai frumos de cum a fost;
Văd și pe Leagănă-Munții, și văd pe Ușor-ca-Vântul,
Pe N-aude, pe Nu-Vede și pe
Na-Greu-ca-Pământul;
Văd aici pe Mama-Noptii, iele văd și văd moroi,
Și văd pe Fata-Pădurii cu lungi taberi de strigoi.
Văd apoi Gerul în straie trecând pe hotarul Ciumei;
Văd pe Foametea și-n urmă mă bufhesc de Toarta-Lumii,
Eu de-aici mergând la vale prin păduri de siminic,
Eu ajung în țara unde, când scuipești, scuipi în nimic!

Tipurile drăgălașe toate-mi trec pe dinainte
Și-mi revocă-un veac de aur, plin de farmec dulce-n minte
Și-mi revocă timpuri bune, zile de vieți senine:

Și-atunci amintiri duioase se trezesc răsând în mine,
Și-atunci gândurile mele îndărăt prin secole trec,
Și, zburând prin Capitoliu, se opresc pe-Olimpul grec.
Aici văd zeii-n consiliu, văd tritoni și minotauri,
Văd ciclopi c-un ochi în frunte, văd eroi încinși cu lauri
Și văd toate-acele tipuri de grecești mitologii,
Pe cari le-a creat avântul exaltatei fantazii.
Și privind adânc la ele, îmi par toate-a fi asemeni
Cu-ale noastre tipuri; toate îmi par rude, îmi par gemeni:
Și-ncet tipurile sfinte de mitologii grecești
Se încuscrează cu-ale noastre fantezii de prin povești
Tot mai mult și tot mai tare, tot mai strâns până ce-n fine
Din subiectele-nrudite un subiect comun devine!
Din Helada rătăcit-a mitul vechilor eroi
Și p-o cale-ndreptătită s-a prelins până la noi,
Pentru ca să mărturisească sângele cu grea dovadă.
Din splendoarea ei cea veche, ne-a păstrat vechea Heladă
Stol de basme și credință, snop de tipuri, cari trăiesc
Tainic înrădăcinate prin poporul românesc
Și cari numai cu viața deodată-au să se scurgă.
Poliphemos recunoaște frate bun pe Surgă-Murgă
Și se bucură că-și află ochiul ars de Odiseu;
Pipăruș-Viteaz își află prototipul în Teseu;
ăst din urmă războiește cu giganți și minotauri!
Cel dintâi, pe-aceea cale, cu zmei negri și balauri.
Regi eleni din timpul mitic, cu-a lor fapte de mirat,
Mai trăiesc în basmul nostru pe la Verdele-mpărat;
Și trăiesc în basmul nostru fantaziile păgâne,
Căci din grații și zeiță și din nimfe-am făcut zâne,
Iar din Mars, din Zeus, din Venus, din Mercur creat-am noi
Sfântă Marți și Sfântă Vineri, Sfântă Miercuri, Sfântă Joi!
Oedip încă mai trăiește cu-al său mit; în infinituri
Se-ntâlnesc în tradițiune și-n nenumărate mituri
Harpie și griji de spaimă; în sălbatecii noștri zmei
Afli taberi de himere și-un popor de briatei!
Iat-aci pe Făt-Frumosul, iat-aci pe Cosânzeana:
Dânsul nu-i decât Apollo, dânsa nu-i decât Diana;
El un Adonis ce-adoarme Deliae pe brațul său,
Ea-i Elena cea frumoasă, fiică de-a lui Tyndareu!
Soarta noastră-i profețită prin eterne urzitoare,
N-au murit Lachesis, Clotos, Atropos n-a murit oare?

Ah, îmi place mult povestea, căci poporul se descrie
Singur el pe sine însuși în povești și-mi place mie
S-ascult pe popor, ca astfel să observ cum s-a descris!
Ascultându-l, fără voie parcă mă cuprinde-un vis
Și zăresc poporul nostru, cu zâmbire drăgălașe
Legănat cu-aceiași leagăn și-nfășat cu-aceleași fașe

Ca și vrednicii războinici de la Tibru și Olimp!
Atunci ambițiuni curate mă-nfășoară și mă-nghimp;
Simt strâmt atunci pământul pentru dezlipite ramuri,
Care născutu s-au din sânul unor domnitoare neamuri;
Și-mi vine să-mi înalț fruntea și s-o scutur veselos
Și să strig în lumea largă: Et in Arcadia nos!